דאביק בה מהדר הדר אזיל והתניא ישראל ההולך לתרפות בין בהליכה בין בחזרה אסור אמר רב אשי כי תניא ההיא [א]בישראל מומר דודאי אזיל ת"ר [ב]עובד כוכבים ההולך ליריד בין בהליכה בין בחזרה מותר [ג]ישראל ההולך ליריד בהליכה מותר [ד]בחזרה אסור מאי שנא ישראל דבחזרה אסור דאמרי עבודת כוכבים זבין דמי עבודת כוכבים איכא בהדיה עובד כוכבים נמי נימא עבודת כוכבים זבין דמי עבודת כוכבים איכא בהדיה אלא [ה]עובד כוכבים אמרינן גלימא זבין חמרא זבין ישראל נמי נימא אימור גלימא זבין חמרא זבין אי איתא דה"ל הכא הוה מזבין ליה: והבאין מותרין: ארשב"ל [ו]לא שנו אלא שאין קשורין זה בזה אבל קשורין זה בזה אסורין אימא דעתו לחזור: נודות העובדי כוכבים וקנקניהם: ת"ר [ז][ח]נודות העובדי כוכבים גרודים חדשים מותרין ישנים ומזופפין אסורין עובד כוכבים ריבבן ועיבדן ונתן לתוכן יין וישראל עומד על גביו אינו חושש וכי מאחר דעובד כוכבים נותן לתוכן יין כי ישראל עומד [על] גביו מאי הוי אמר רב פפא ה"ק עובד כוכבים ריבבן ועיבדן וישראל נותן לתוכן יין וישראל אחר עומד על גביו ואינו חושש ומאחר דישראל נותן לתוכן יין ישראל אחר עומד על גביו למה לי דלמא אגב טירדיה מנסך ולאו אדעתיה רב זביד אמר לעולם כדקאמרת מעיקרא והכא בעידנא דקא שדי ליה נעשה כזורק מים לטיט אמר רב פפי ש"מ מדרב זביד האי עובד כוכבים דשדא חמרא לבי מילחי דישראל שרי מתקיף לה רב אשי מי דמי התם קאזיל לאיבוד הכא לא קאזיל לאיבוד בר עדי טייעא אנס הנהו זיקי מרב יצחק בר יוסף רמא בהו חמרא ואהדרינהו ניהליה אתא שאיל בי מדרשא א"ל רבי ירמיה כך הורה רבי אמי [ט]הלכה למעשה ממלאן מים שלשה ימים ומערן ואמר רבא [י]צריך לערן מעת לעת סבור מינה הני מילי דידן אבל דידהו לא כי אתא רבין א"ר שמעון בן לקיש [כ]אחד שלנו ואחד שלהם סבר רב אחא בריה דרבא (א) קמיה דרב אשי למימר הני מילי נודות אבל קנקנים לא אמר ליה רב אשי [ל]לא שנא נודות ולא שנא קנקנים ת"ר [מ]קנקנים של עובדי כוכבים חדשים גרודים מותרין ישנים ומזופפין אסורין עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים [נ]עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר ומורייס ואינו חושש איבעיא להו לכתחלה

אביק. לשון עניבה היא בכל התלמוד: יריד. שוק של עבודת כוכבים מיהו עובד כוכבים כי אזיל לסחורה הוא דאזיל: עבודת כוכבים זבין. מכר גלמים בשוק: אם איתא דהוה ליה. להאי ישראל גלימא או חמרא: הכא. לדידן הוה מזבין ליה: קשורין. שמחברין חבורה חבורה יחד ולא בד בבד: נודות. של עור. קנקנים של חרס. כל המשנה פירשתי למעלה [כט:]: גרודים גרס בדל"ת כמו (איוב ב) להתגרד בו. שאין בהן זפת והן חדשין מותרין דבכניסת יין זמן מועט לא בלע עור. ונודות דוקא אבל כלי חרס בלע נאמר: ישנים ומזופפין. כלומר או ישנים או מזופפין אסורין. ישנים איידי דכנים בהן יין נסך זמן מרובה בלע עור ומזופפין אפילו בחדא זימנא בלע זפת ליין: עובד כוכבים ריבבן ברי"ש כמו רבב. כלומר התיך הזפת לתוכן: ונתן לתוכן יין. כן דרכם בעוד שהזפת חם נותנין יין ליטול טעם מרירתו של זפת: אגב טירדיה. דישראל זה שעסוק בנתינת יין לתקן הנוד: מנסך. ליה עובד כוכבים: ולאו אדעתיה. דישראל להבין: כזורק מים לטיט. שאותו יין הולך לאבוד בזפת ובטל טעמו כמים הניתנין בטיט שכלין מאליהן כשמתייבש הטיט הרי הן כאילו לא היו אף יין זה כלה בליחלוחית הזפת וכשמתייבש הזפת כלה מאליו ושוב אינו פולט: לבי מלחי. בכלי מלא מלח שהיין נבלע וכלה במלח: הכא לא אזיל לאיבוד. שנתן טעם במלח לעולם ואינו מתייבש: מעת לעת. בכל ג' ימים מערן מעת לעת ונותן אחרים: הני מילי דידן. כגון הני זיקי דרב יצחק שנבלע בהן יין כשר תחלה ולא בלעי מיין נסך כ"כ אבל דידהו שנבלע בהן יין נסך מתחלתן לא סגי בהכי: נודות. (ב) הני זיקין של עור הן: אבל קנקנים. של חרס הן ובלעי טובא לא סגי להו בהכי: גרודים. שלא נזפפו מעולם קרי גרודים: ישנים ומזופפים. או ישנים או מזופפין: עובד כוכבים נותן כו'. כלומר נתן לתוכן עובד כוכבים יין ישראל נותן לתוכן שלשה ימים מים ומערן מעת לעת כדאמרינן ומותרין: עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר או מורייס. מיד אע"פ שלא מילאהו מים לפי שהציר ומורייס שורפין את היין הנבלע ומכלין אותו:

שנקלף דיין בשכשוך סגי כדמוכח בפ' אחרון (לקמן דף עד:) דפריך מההוא דאע"פ שנקלף הזפת אסורה להא דגת ומחץ שאינם זפותין ויין שבהם בשעת זפיתה אינו אלא כזורק מים לטיט חדשים זפותים אסורים פי' חדשים שדומה שלא היה נכנס יין מעולם אפ"ה אסורים שאמר שהם זפותים דלמא רמא בהו עובד כוכבים חמרא ולא ידיע והזפת מבליע ואע"פ שאין מכניסן לקיום צריכין עירוי מפני שהזפת מבליע אף בפעם אחת ומסיים בה עובד כוכבים ריבבן ועבדן כו' ובברייתא אחרת תניא קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מותרין ישנים ומזופפין אסורין פי' חדשים מותרין (ג) פי' דודאי עובד כוכבים לא נתן בהם יין מעולם כי מאחר שאינם זפותין אילו נתן בהם יין מינכר ישנים זפותין (ד) נמי אסורין ואפילו נראין חדשים כי שמא נתן בהן העובד כוכבים יין ואינו ניכר ישנים אפי' לא נתן בו אלא פעם אחת אסורין מפני שמכניסו לקיום ולפי שיטת ר"ת יש לאסור קנא"ש וישטא"ש שלנו הזפופות במגע עובד כוכבים וצריך להגעיל אותם או לעשות בהם עירוי ואע"פ שאין מכניסן לקיום כדין נודות זפותות וכן אם קנה אותם חדשים וזפותים מן העובד כוכבים הכל כדין נודות וקשה ממנהג העולם שנהגו בכ"מ לקנות חדשים מן העובדי כוכבים ואין עושין בהן לא עירוי ולא הגעלה ור"י היה מפרש ליישב המנהג דדוקא בימיהם שהיו רגילים להטיל בהם יין בשעת זפיתה יש לאסור דנהי דיין בשעת זפיתה אינו אלא כזורק מים לטיט כדפרישית גבי נודות יש לחוש שמא אחרי כן הטיל שם יין ולא ידיע אבל עתה שאינן רגילין להטיל בהם יין בשעת זפיתה אם נתן בהם יין אחר זפיתה היה ניכר ומ"מ שלנו שנגע העובד כוכבים במשקה טופח לא מצינו היתר ור"ת עצמו חזר בו בסוף והתחיל להתיר אף שלנו במגע עובד כוכבים בשכשוך בעלמא והראה טעם משום דליכא תרתי לטיבותא (ה) דהא שהן של עץ ולא נבלע בהם היין כ"כ ע"י זפת ולא דמי לנודות שהן של עור וכך הוא לבלוע יותר ע"י זפיתה ועוד כי אינם טרודות כ"כ ביין ולא דמי לכלי הגת ומחץ ומשפך דלקמן שהיין נבלע בהם ע"י זפיתה לפי שהן טרודות ביין וכתב ר' ברוך כי אעפ"כ לא היה עושה מעשה לכתחלה להתירן בשכשוך אבל בדיעבד אם נתנו בהם יין אחר מגע העובד כוכבים לא היה אוסר: בסיומא בברייתא דקנקנים תניא בתוספתא ושכשך בהם עובד כוכבים מים ישראל מותר להכניס לתוכם יין ושכשך בה עובד כוכבים יין ישראל ממלא אות' מים ג' ימים מעת לעת וכונס לתוכה יין ואינו חושש ושכשך בה עובד כוכבים יין וישראל ציר ומורייס מותר להכניס לתוכה יין ועלה בעי תלמודא לכתחלה או דיעבד פי' מה שאומר וישראל ציר או מורייס רוצה לומר דלכתחלה יתננו שם כמו שכר או דוקא דיעבד ומיהו אף בדיעבד יתן יין אחריו דציר שורף וניחא דפשיטא ליה לתלמודא בסמוך ציר שורף אור לא כ"ש אבל לגירסת הספרים דגרסי עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר או מורייס קשה מאי קבעי פשיטא דלכתחלה קאמר דהא קתני בהדיא נותן ועוד קשה מנא ליה לתלמודא דציר שורף (ד) ליין שמותר ליכנס בו יין אחריו: עובד כוכבים ריבבן. ובתוספתא גריס ליבדן ונראה דריבבן וליבדן הכל אחד וה"ג במסכת שבת פרק אלו קשרים (דף קיד.) כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו חייב מיתה ואמרי לה רבד: האי עובד כוכבים דשדא חמרא לבי מילחי. פ"ה בכלי מלא מלח וקשה דמה ענין זה לגבי זורק מים לטיט הרי טעמו ניכר במלח ומאי סלקא דעתיה דרב פפי לכך פר"ת לבי מילחי מקום עשיית המלח וקאמר רב (זביד) [פפי] דאע"פ שהעובד כוכבים משליך שם יין המלח מותר מפני שהאור שורפו וכלה שם כזורק מים לטיט כי גם טעם היין אינו ניכר בו ורב אשי פריך דמ"מ לא אזיל לאבוד כמו נודות דזוהמת העור מבטלת היין ואומר ר"ת כי האי אתקפתא דרב אשי איה אלא דחויא בעלמא כלומר דמדרב זביד לא תשמע (ו) אלא מכל מקום הלכה כרב פפי ומתוך כך התירו המלח אף על פי שרגילים שמשימים עליו דם בשעת רתיחה ללבנו:

בעא

עין משפט
נר מצוה

צד א מיי' פ"ט מהל' עבודת כוכבים הל' יח סמג לאוין מה טור ש"ע י"ד סי' קמח ס"ח:

צה ב ג מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סימן קמט סעיף ה [והגהה]:

צו ד מיי' שם הלכה יח וסמג שם טוש"ע י"ד סי' קמח סעיף יא:

צז ה מיי' פי"א מהלכות מאכלות אסורות הל' יח סמג לאוין קמח טור ש"ע י"ד סימן קלה סעיף א וע"ש ויש כאן גרסאות מחמלפות:

צח ו ז ח ט מיי' שם הלכה טו סמג שם טור ש"ע שם סעיף א וסעיף ד [וסעיף יב]:

צט י מיי' שם הל' טו וסמג שם טוש"ע י"ד סימן קלו סעיף ד:

◆

רבינו חננאל (המשך)

יין כו'. אוקימנא ביין שנותן בנוד למתקו דקא אזיל לאיבוד שנעשה כזורק מים לטיט ופירש בירושלמי אין עובד כוכבים עשוי לנסך ע"ג דבר מיאוס. אבל עובד כוכבים דשדי יין בי מילחי דישראל אסיר. סוגיא דשמעתא הנודות והקנקנים לא שנא דידן התגר בהם עובדי כוכבים יין ולא שנא דידהו הורה ר' אמי הלכה למעשה ממלאן ג' ימים ומערן. ואמר רבא צריך לערן כל מעת לעת: ת"ר קנקנים של עובדי כוכבים חדשים מותרין ישנים ומזופפין אסורין עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן מים עובד כוכבים נותן לתוכן יין ישראל נותן לתוכן ציר או מורייס ואינו חושש.

מסורת הש"ס

א) [עי' תוספות לעיל יב: ד"ה אבל ועיין היטב תוספות לעיל יב. ד"ה מעותן], ב) [עי' תוספות לעיל יב. ד"ה דסותמה], ג) [תוספתא פ"ה ה"ד], ד) [לעיין שמותר להכניס כל"נ רי"ם].

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בריה דרבה למימר קמיה דרב אשי הני מילי: (ב) רש"י ד"ה נודות היינו זיקי ושל עור הס"ד: (ג) תוס' ד"ה (כלך הקהים) כו' פי' חדשים מותרין דודאי כל"ז ופיכת פי' נתמחק: (ד) בא"ד ישנים וזפותין פי' ומזופתין נמי אסורין ואפי': (ה) בא"ד תרתי לטיבותא חדא שהן של עץ: (ו) ד"ה האי וכו' תשמע אבל מ"מ הלכה:

◆

רבינו חננאל

א) ישראל ההולך לתרפות בין בהליכה בין בחזירה אסור: ת"ר עובד כוכבים ההולך ליריד בין בהליכה בין בחזירה מותר דלמא הדר ביה בחזירה אסור ומקשינן אמאי בחזירה אסור דאמרינן דלמא עבודת כוכבים זבין ומעותיו דמי עבודת כוכבים ניתנו עובד כוכבים נמי נימא הכי. ופרקינן עובד כוכבים דלא אפשר ליה דלא למיזל ליריד אגב אורחיה שקל גלימא ותרנגולא דאית ליה בידיה ומזבין ומעות שבידו דמי סחורה נינהו. אבל ישראל אילו הוה ליה סחורה הכא הוה מזבין ליה. אלא לא אזיל ליריד אלא למזבין עבודת כוכבים דלא משכח לזבונא הכא: ירושלמי א"ר מנא צריכין אנו למיחש מה דבריתא חששין אסיר למיתן פרישר בו פומא פיתחא הוחי בר שיחיא תבשלא הותי צרעא ממצע סכינא בו אתרגא או בו פוגלא: א"ר יוסי בר אבין כל זיעת האדם סם המות חוץ מזיעת הפנים כשבת בסוף פ' כל כתבי הקדש (דף קכא). א"ר אבא בר כהנא רבי חנינא התיר לבית רבי לשתות יין הבא בקרונות של עובדי כוכבים בחותם אחד ולא ידענא אי משום דסבר לה כר' אליעזר דמתיר בחותם אחד אי משום אימתא דבי נשיאה: פיסקא נודות העובדי כוכבים וקנקניהם ויין ישראל כנוס בהן אסורין ואיסורן איסור הנאה דברי ר"מ וחכ"א אין איסורן איסור הנאה: ת"ר נודות העובדי כוכבים גרודים חדשים מותרין מזופפין ישנים אסורין עובד כוכבים ריבבן ועיבדן נותן לתוכן

א) נראה דסבר כאן וז"ל ישראל ההולך לתרפות בהליכה מותר ובחזרה אסור וכו' ישראל ההולך בהליכה ובחזרה אסור. ב) נראה דצ"ל בהליכה אסור ובחזרה מותר וכו' ישראל ההולך ליריד בהליכה מותר דלמא הדר ביה וכו'.